

УДК 371.13+004.9+37.011.3-051(439)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-2-48>

Олеся СТОЙКА,
orcid.org/0000-0002-7695-6100
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов факультету іноземної філології
Ужгородського національного університету
(Ужгород, Україна) olesya.stoyka@uzhnu.edu.ua

ТЕНДЕНЦІ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УГОРЩИНІ

Метою дослідження є розкриття особливостей формування цифрової компетентності вчителя в Угорщині. Для досягнення мети дослідження передбачено виконати такі завдання: 1) окреслити нові форми університетської інтеграції, які сприяють цифровізації професійної підготовки вчителів в Угорщині; 2) визначити поняття «цифрова грамотність», як уміння людини орієнтуватись у цифровому середовищі; 3) розглянути мету угорської стратегії цифрової освіти, яка полягає в тому, щоб забезпечити належну цифрову компетенцію та медіа-обізнаність.

Методологічною основою дослідження є наукові праці сучасних зарубіжних та українських дослідників, присвячені проблематиці цифровізації професійної підготовки вчителів. Для досягнення мети та вирішення завдань дослідження застосовано такі методи як метод теоретичного аналізу, синтезу, опису, систематизації, порівняння та узагальнення. Виявлено, що уряд Угорщини трактує цифрову трансформацію як неминучу подію. Конкурентоспроможність потребує нового підходу, де цифрові технології відіграють значну роль в освіті, на робочому місці та в повсякденному житті. Основна мета Угорської стратегії цифрової освіти полягає в тому, щоб забезпечити належну цифрову компетенцію та медіа-обізнаність серед студентів і викладачів, а також можливість розвивати цю компетенцію протягом усього життя. Цілі Стратегії цифрової освіти Угорщини реалізуються через низку проєктів, організацій, програм, освітніх порталів, платформ тощо, які пропонують різні форми підвищення цифрової компетентності вчителя в Угорщині. Широкого розповсюдження набула Європейська концепція вищої освіти.

В Угорщині, як і в інших європейських країнах, акцентується увага на дослідженні в напрямку повної інтеграції цифрових технологій в систему освіти та професійне навчання.

Сьогодні сучасна система освіти України перебуває в стані реформування та синхронізації з освітнім процесом у країнах Європейського Союзу, тому актуальним є аналіз педагогічного досвіду та стратегій формування високого рівня цифрових компетентностей майбутніх вчителів у країнах Європи та Угорщини, зокрема.

Ключові слова: цифрова компетентність, освітній процес, професійна підготовка, інформаційно-комунікативні технології, вчитель.

Olesia STOIKA,
orcid.org/0000-0002-7695-6100
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages Department
Uzhhorod National University
(Uzhhorod, Ukraine) olesya.stoyka@uzhnu.edu.ua

TRENDS IN FORMATION OF TEACHER'S DIGITAL COMPETENCE IN HUNGARY

The aim of the research is to reveal the features of formation of digital competence of teachers in Hungary. In order to achieve the goal of the research, it is planned to perform the following tasks: 1) to outline new forms of university integration that contribute to the digitalization of professional training of teachers in Hungary; 2) define the concept of «digital literacy» as a person's ability to navigate in the digital environment; 3) consider the goal of the Hungarian digital education strategy, which is to ensure adequate digital competence and media literacy.

The scientific works of modern foreign and Ukrainian researchers devoted to the issue of digitalization of professional training of teachers make the methodological basis of the study. To achieve the goal and solve the research tasks such methods as the method of theoretical analysis, synthesis, description, systematization, comparison and generalization are applied.

It was found that the Hungarian government interprets digital transformation as an inevitable event. Competitiveness requires a new approach where digital technologies play a significant role in education, the workplace and everyday life. The main objective of the Hungarian Digital Education Strategy is to ensure adequate digital competence and media literacy among students and teachers, as well as the opportunity to develop this competence throughout life. The goals of the Digital Education Strategy of Hungary are implemented through a number of projects, organizations, programs, educational portals, platforms, etc., which offer various forms of increasing the digital competence of teachers in Hungary.

In Hungary, as in other European countries, attention is focused on research in the direction of the full integration of digital technologies into the education system and vocational training.

Today, the modern education system of Ukraine is in the condition of reformation and synchronization with the educational process in the countries of the European Union, therefore the analysis of pedagogical experience and strategies for the formation of a high level of digital competences of future teachers in the countries of Europe and Hungary, in particular, is relevant.

Key words: digital competence, educational process, professional training, information and communication technologies, teacher.

Постановка проблеми. Швидкий та інтенсивний розвиток платформ цифрових послуг, дебати щодо загальнодоступних просторів даних і нових технологій впливають на всі сфери сучасного суспільства. Розмаїття способів спілкування, покупок або доступу до інформації у світовій мережі Інтернет увійшли в наше повсякденне життя та постійно розвиваються. Цифровізація проникає у всі сфери життя. Під час пандемії всі країни світу почали використовувати методи дистанційного навчання, які реалізовували за допомогою цифрових платформ. Варто зауважити, що цифровізація запобігла колапсу системи освіти. Цифрова компетентність учителя передбачає використання сучасних цифрових технологій у закладах освіти для підвищення доступності та якості освіти та посилення конкурентоспроможності освіти.

Аналіз досліджень. Методологічною основою дослідження є наукові праці сучасних зарубіжних та українських дослідників, присвячені проблематиці цифровізації професійної підготовки вчителів. Для досягнення мети та вирішення завдань дослідження застосовано такі методи як метод теоретичного аналізу, синтезу, опису, систематизації, порівняння та узагальнення.

Мета статті – розкрити особливості цифрової компетентності вчителя в Угорщині. Для досягнення мети дослідження передбачено виконати такі завдання: 1) окреслити нові форми університетської інтеграції, які сприяють цифровізації професійної підготовки вчителів в Угорщині; 2) визначити поняття «цифрова грамотність», як уміння людини орієнтуватись у цифровому середовищі; 3) розглянути мету угорської стратегії цифрової освіти, яка полягає в тому, щоб забезпечити належну цифрову компетенцію та медіаобізнаність.

Виклад основного матеріалу. Європейський цифровий порядок денний на десятиліття 2020–2030 рр. вирішує проблеми цифровізації, зосереджуючись на створенні безпечних цифрових просторів і послуг, створенні рівних умов для цифрових ринків із великими платформами та зміцненні цифрового суверенітету Європи, водночас сприяючи досягненню європейської нейтральності (European Parliament, 2022).

Нормативна база Європейської мережі цифровізації врегульовує базовий широкосмуговий доступ до інтернет-послуг на всій території Європи. Цифрова економіка зростає у сім разів швидше, ніж решта економіки і значна частина цього зростання пов'язана з доступом до широкосмугового Інтернету. Сучасний розвиток високошвидкісних мереж можна порівняти з революційним розвитком електроенергетики та транспортних мереж сто років тому. Реалізація Європейського цифрового порядку денного дозволить запровадження інноваційних послуг у різні сфери життя суспільства. Європейська комісія підтримує впровадження широкосмугового підключення до мережі Інтернет за новими правилами щодо стримування витрат. З цією метою розроблені та активно впроваджуються рекомендації щодо мережі доступу наступних поколінь, переглянуті рекомендації щодо державної допомоги на широкосмуговий зв'язок і пропозиції завершення процесу створення єдиного ринку телекомунікацій та забезпечення зв'язку по всьому континенту. Серед пропозицій щодо завершення єдиного цифрового ринку заслуговують на увагу наступні:

- розширення масштабів поточних реформ у країнах Євросоюзу у сфері телекомунікацій, зокрема оновлення прав інтелектуальної власності;
- розробка єдиного підходу до радіочастотного спектру у всіх державах-членах Євросоюзу;
- поетапна робота над створенням високої якості базової мережі цифрової інфраструктури усіх галузей економіки, у масштабах континенту, без національних кордонів;
- участь у заходах, які забезпечують ефективні перетворення цифрових досліджень на продукти та послуги у контексті європейських інновацій та будуть підтримувати підприємництво і основу для створення нових компаній і нових робочих місць;
- розроблення та впровадження необхідних для цього заходів, що передбачає зробити Європу більш безпечною у широкій мережі Інтернет, викликати більше довіри у компаній і громадян (Parlament Europejski, 2022).

В Угорщині широкого розповсюдження набула Європейська концепція вищої освіти. Разом з тим,

незважаючи на однакові у своїй більшості проблеми і стратегічні шляхи розвитку, кожна країна Євросоюзу має власний шлях реформування освіти. Зміни в системах освіти відбуваються під впливом сукупності зовнішніх чинників, серед яких домінують роль належить економічним, політичним і соціокультурним.

Університети більшості країн – членів ЄС проводять активну політику у сфері створення та поширення мережевої інноваційної діяльності. Втім досить значні відмінності між окремими країнами (лідером у цьому відношенні є університети Великої Британії) дозволяють стверджувати, що самої імплементації норми про передачу прав на результати науково-дослідної роботи недостатньо. При її об'єктивній необхідності вирішальну роль відіграє науково-технічний потенціал кожного закладу. К. Січкаренко стверджує, аналіз доходів університетів від трансферу технологій у розрізі однієї країни дає можливість зробити такі висновки: зусієї групи університетів, які проявляють активність, суттєво вирізняється лише невелика їх частина, яка має найбільш значний науковий потенціал та технічне спрямування (а до того ж є найстарішими у країні). Водночас університети гуманітарного та культурного профілю (навіть найбільш відомі та визнані) фактично не беруть участь у цьому процесі. Тож, проєктуючи цей досвід на українські реалії, можна дійти висновку, що навіть за оптимістичним сценарієм розбудови дієвої моделі трансферу технологій в Україні її основними учасниками стануть 5–8 провідних технічних університетів країни. Отже, доцільно саме на них задалегідь концентрувати зусилля держави (Січкаренко, 2015:28).

У контексті нашого дослідження варто зазначити, що цифровізації професійної підготовки фахівців, зокрема вчителя, сприяють нові форми університетської інтеграції. Серед них: а) віртуальні університети (консорціуми, асоціації), які означають об'єднання ресурсів закладів вищої освіти, розташованих у різних регіонах (країнах) з метою спільної реалізації окремих освітніх програм, насамперед у нових технологічних середовищах; б) мережеві університети, у формуванні яких беруть участь організації різних секторів науки, освіти, бізнесу тощо: університети, державні наукові організації, малі наукоємні фірми, великий бізнес, місцеві органи влади. Мережева організація університету дозволяє побудувати ланцюжок «школа – університет – споживач». Завдяки цифровізації пришвидшується створення інноваційних мереж за участі закладів вищої освіти, наукової кооперації між закладами вищої

освіти різних країн, особливо у сфері досліджень і розробок. Цифровізація університетів, зокрема педагогічних, посилює їхні конкурентні переваги на ринках освітніх послуг (Стойка, 2021:86–93).

Варто проаналізувати документ, що окреслює Європейську рамку цифрової компетентності людини – DigComp 2.0, яку можуть застосовувати всі учасники освітнього процесу: від учнів – до вчителів, від батьків – до тих, хто розробляє освітню політику держави. Означена Рамка є продуктом спільної діяльності міжнародних організацій і різноманітних авторів – експертів, науковців, учителів, представників громадянського суспільства. Підґрунтям створення цього документа стали консультації та досвід шкільної освіти та вимог роботодавців багатьох країн, де було зібрано навчальні практики з питань формування цифрових навичок та компетентності сучасного учня й дорослого щодо того, як можна їх застосувати в сучасному світі цифрових технологій. Автори й розробники Рамки з'ясували, що нині немає чітко усталеного визначення здатності людини використовувати ІКТ. Тож, пропонують оперувати поняттям «цифрова компетентність», яке синонімічне «інформаційно-цифровій», «інформаційно-комунікаційній» та іншим визначенням, що окреслюють здатність людини застосовувати ІКТ у житті, навчанні та праці, постійно оновлювати її впродовж життя (European Commission, 2020).

Міжнародні освітні кола широко застосовують поняття «цифрова грамотність», як уміння людини орієнтуватись у цифровому середовищі. Цифрову компетентність вбачають у свідомому і критичному використанні технологій цифрового суспільства (англ. Information Society Technology (IST)) для праці, вільного часу і спілкування (Glossary, 2011).

Грамотність дуже тісно пов'язана зі знанням і використанням інструментів. Професор Doug Belshw називає цей інструмент знаннями. Спочатку це передбачало вписування слів або символів на скелі чи камені, потім перейшло до використання пера та чорнила і, нарешті, друкарський верстат. Однак грамотність також залежить від інших видів знань. Doug Belshw прирівнює грамотність до різних форм пізнання. У дослідженні зазначено, що грамотність – це загальна сума наявних інструментальних знань і зміст знань. Однак це є проблематично, оскільки залежить від статичної концепції знання. Обидві форми знання змінюються з часом через зовнішні фактори поза нашим контролем, наприклад суспільні норми та тенденції (Doug, 2015).

Бути грамотним, з точки зору застосування цифрових технологій, є завданням освіти XXI ст.

Саме в контексті нових реформ освіти в Україні, відображених у плані дій на 2017–2019 рр., згаданий документ є важливим орієнтиром. Його розробив Об'єднаний дослідницький центр (ОДЦ) Європейської Комісії як науковий проєкт на основі консультацій і активної співпраці з широким колом зацікавлених сторін у відповідь на запит суспільства щодо спільного еталонного рамкового орієнтиру, який дав би змогу зрозуміти значення поняття «цифрова компетентність» з огляду на глобалізаційні процеси і розвиток технологій (Гриценчук, Іванюк, Кравчина, Малицька, Овчарук, Сороко, 2018:316–336).

Stefanie Panke своє дослідження будує на пошуку спільних та відмінних змістових характеристик понять комп'ютерна грамотність, медіаграмотність, ІКТ-грамотність, цифрова грамотність. Дослідниця зазначає, що поява різних термінів – це приклад боротьби практиків і дослідників, у дослідженні автор це називає «парасольковими термінами». Автор наголошує, що у проаналізованих нею дослідженнях, автори схильні припускати, що їхній улюблений термін включає всі інші терміни. Так, наприклад, дослідники в галузі медіаграмотності сказали б, що вона включає ІКТ-грамотність, цифрову грамотність, комп'ютерну грамотність тощо. Те саме стосується й інших галузей (Panke, 2015).

На особливу увагу заслуговує комплексна та скоординована програма уряду Угорщини – Стратегія цифрової освіти (Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája, 2016). Уряд надає державну підтримку в різних сферах: цифровий доступ, цифрові мережі, цифрові знання, цифрова держава, цифрова економіка та стратегії. Пріоритетом стратегії є розвиток цифрової грамотності, що охоплює всі рівні угорської системи освіти, що сприятиме конкурентоспроможності Угор-

щини. Ця програма охоплює загальну освіту, професійну підготовку, вищу освіту, освіту дорослих (Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája, 2016).

Дослідники зазначають, що уряд Угорщини трактує цифрову трансформацію як неминучу подію. Конкурентоспроможність потребує нового підходу, де цифрові технології відіграють значну роль в освіті, на робочому місці та в повсякденному житті. Тому уряд Угорщини вказує на необхідність створення цифрового середовища, в якому вчителі зможуть застосовувати методи та інструменти цифрових технологій (Hodlevska, 2020:106–114).

Обговорення. Цифрова трансформація, яку переживає сьогочасне суспільство, має значний вплив і на систему освіти. Для підвищення цифрової грамотності вчителів у найближчому майбутньому чимале значення має визначення викликів та тенденцій, які відповідають сучасності в освітньому процесі. Результати дослідження показали, що цифровізації професійної підготовки фахівців, зокрема вчителя, сприяють нові форми університетської інтеграції.

Висновки. Основна мета Угорської стратегії цифрової освіти полягає в тому, щоб забезпечити належну цифрову компетенцію та медіа-обізнаність серед студентів і викладачів, а також можливість розвивати цю компетенцію протягом усього життя. Цілі Стратегії цифрової освіти Угорщини реалізуються через низку проєктів, організацій, програм, освітніх порталів, платформ тощо, які пропонують різні форми підвищення цифрової компетентності вчителя в Угорщині.

Перспективою наступних розвідок виступає висвітлення практичних аспектів підвищення цифрової компетентності вчителя в Угорщині із нахилом для окреслення ключових напрямків цього процесу для України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриценчук О. О., Іванюк І. В., Кравчина О. Є., Малицька І. Д., Овчарук О. В., Сороко Н. В. Європейський досвід розвитку цифрової компетентності вчителя в контексті сучасних освітніх реформ. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Київ: Інститут цифровізації освіти НАПН України, 2018. Т. 65, № 3. С. 316–336. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v65i3.2387> (дата звернення 14.11.2022).
2. Проєкт Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року. 2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaprosiye-do-gromadskogo-obgovorenya> (дата звернення 20.11.2022)
3. Січкаренко К. О. Мережева організація інноваційної діяльності : наукова доповідь; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Київ, 2015. 48 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/289.pdf> (дата звернення 03.09.2022).
4. Стойка О. Цифровізація професійної підготовки вчителів у Республіці Польща, Угорщині та Україні: постановка проблеми. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія: Педагогічні науки*. Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс», 2021. № 4 (69). С. 86–93. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/38665> (дата звернення 23.09.2022)
5. Digital Agenda for Europe. *European Parliament*. 2022. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-for-europe> (дата звернення 10.11.2022).

6. Digital Competence Frame work for Educators (DigCompEdu). *European Comission*. 2020. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcompedu_en (дата звернення: 21.10.2022).
7. Doug Belshw. The essential elements of digital literacies. 2015. URL: <https://dl.uswr.ac.ir/handle/10026.2/2594> (дата звернення 14.11.2022).
8. Europejska agenda cyfrowa. *Parlament Europejski*. 2022. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/64/digital-agenda-for-europe> (дата звернення 10.11.2022).
9. Glossary. Quality in education and training. *European Centre for the Development of Vocational Training*. 2011. P. 23–24. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/4106> (дата звернення: 29.10.2022).
10. Hodlevska K., Kotun K. Digital competence features of teachers in Hungary and Norway. *Comparative Professional Pedagogy*. 2020. № 10 (4). С. 106–114. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/724427/> (дата звернення: 29.10.2022).
11. Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája. Digitális Jólét Program. 2016. URL: <https://digitalisjoletprogram.hu/hu/tartalom/dos-magyarorszag-digitalis-oktatasi-strategiaja> (дата звернення 17.11.2022).
12. Panke Stefanie. Digital Literacy: An Interview with Doug Belshaw. *Association for the Advancement of Computing in Education*. 2015. URL: <https://www.aace.org/review/digital-literacy-an-interview-with-doug-belshaw/#:~:text=In%20his%20seminar%20book%20'The,creative%2C%20critical%2C%20and%20civic> (дата звернення 18.11.2022).

REFERENCES

1. Digital Agenda for Europe. *European Parliament*. 2022. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-for-europe>
2. Digital Competence Frame work for Educators (DigCompEdu). *European Comission*. 2020. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcompedu_en
3. Doug Belshw. The essential elements of digital literacies. 2015. URL: <https://dl.uswr.ac.ir/handle/10026.2/2594>
4. Europejska agenda cyfrowa [European Digital Agenda]. *Parlament Europejski*. 2022. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/64/digital-agenda-for-europe> [in Polish].
5. Glossary. Quality in education and training. *European Centre for the Development of Vocational Training*. 2011. P. 23–24. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/4106>
6. Hodlevska K., Kotun K. Digital competence features of teachers in Hungary and Norway. *Comparative Professional Pedagogy*. 2020. № 10 (4). С. 106–114. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/724427/>
7. Hrytsenchuk O. O., Ivaniuk I. V., Kravchyna O. Ye., Malyska I. D., Ovcharuk O. V., Soroko N. V. Yevropeiskyi dosvid rozvytku tsyfrovoyi kompetentnosti vchytelia v konteksti suchasnykh osvitynykh reform [European experience in the development of digital competence of teachers in the context of modern educational reforms]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*. Kyiv: Instytut tsyfrovizatsii osvity NAPN Ukrainy, 2018. vol. 65, No. 3. pp. 316–336. <https://doi.org/10.33407/itlt.v65i3.2387> [in Ukrainian].
8. Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája [Hungary's Digital Education Strategy]. *Digitális Jólét Program*. 2016. URL: <https://digitalisjoletprogram.hu/hu/tartalom/dos-magyarorszag-digitalis-oktatasi-strategiaja> [in Hungarian].
9. Panke Stefanie. Digital Literacy: An Interview with Doug Belshaw. *Association for the Advancement of Computing in Education*. 2015. URL: <https://www.aace.org/review/digital-literacy-an-interview-with-doug-belshaw/#:~:text=In%20his%20seminar%20book%20'The,creative%2C%20critical%2C%20and%20civic>
10. Proiekt Kontseptsii tsyfrovoyi transformatsii osvity i nauky na period do 2026 roku [Project Concept of digital transformation of education and science for the period until 2026]. 2019 URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaprosnyue-do-gromadskogo-obgovorennya> [in Ukrainian].
11. Sichkarenko K. O. Merezheva orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti: naukova dopovid [Network organization of innovative activity: scientific report]; NAN Ukrainy, DU «Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy». Kyiv, 2015. 48 p. <http://ief.org.ua/docs/sr/289.pdf> [in Ukrainian].
12. Stoika O. Tsyfrovizatsiia profesiinoi pidhotovky vchyteliv u Respublitsi Polshcha, Uhorshchyni ta Ukraini: postanovka problemy [Digitization of professional training of teachers in the Republic of Poland, Hungary and Ukraine: problem statement]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. Seriya: Pedagogichni nauky*. Kyiv: TOV «Vydavnyche pidpriemstvo «Edelweis», 2021. № 4 (69). S. 86–93. No. 4 (69). pp. 86–93. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/38665> [in Ukrainian].